

Drs. A. Boers

PR No. 26-89

**RAMING VAN DE BEDRIJFSUITKOMSTEN IN 1989
VAN DE BEDRIJVEN MET GROENTETEELT IN DE
OPEN GROND, FRUITTEELT- EN BLOEMBOLLENBEDRIJVEN**

Juli 1990

**Landbouw-Economisch Instituut
Afdeling Tuinbouw**

REFERAAT

RAMING VAN DE BEDRIJFSUITKOMSTEN IN 1989 VAN DE BEDRIJVEN MET GROENTETEELT IN DE OPEN GROND, FRUITTEELT- EN BLOEMBOLLENBEDRIJVEN

Boers, A.

Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut, 1990

Periodieke Rapportage 26-89

ISSN 0921-4240

14 p., tab.

Vooruitlopend op de definitieve resultaten zijn de bedrijfsuitkomsten over 1989 (oogstjaar '89-'90) van de bedrijven met groenteteelt in de open grond, van fruitteeltbedrijven en van bloembollenbedrijven geraamd. Naast netto-bedrijfsresultaat, arbeidsopbrengst en ondernemersinkomen worden de belangrijkste kostensoorten vermeld.

Alle drie takken zagen rentabiliteit en inkomen iets minder verliesgevend worden dan in 1988. Verantwoordelijk hiervoor is het hogere opbrengstniveau per bedrijf. De toegenomen produktiehoeveelheid is afgezet bij een gelijk (bloembollen) of hoger prijspeil van de produkten.

De opengrondsgroente- en de fruitteelt zagen de geldopbrengst met circa 10% per bedrijf toenemen tegen 6% bij de bloembollenteelt. De kosten namen in elk der drie sectoren toe (5 tot 8%), maar minder dan de opbrengsten.

Voor de groenteteelt in de open grond, de fruitteelt en de bloembollenteelt wordt een stijging van de rentabiliteit voorzien met respectievelijk 3, 2 en 1 procentpunten.

De groenteteeltsector ligt met een verlies van 22% van de kosten op een laag rentabiliteitsniveau; de fruitteelt bevindt zich gemiddeld op minus 16% en de bloembollenteelt op minus 5% van de kosten. Het inkomen stijgt naar verwachting met respectievelijk f 6.500,- (groente), en f 10.000,- (fruit en bloembollen) per ondernemer.

Groenteteelt/Fruitteelt/Bloembollenteelt/Ramingen/Rentabiliteit/
Inkomen/Nederland

Overname van de inhoud toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Inhoud

	Blz.
1. INLEIDING	5
2. BEREKENINGSWIJZE VAN DE GERAAMDE BEDRIJFSUITKOMSTEN	6
3. DE GERAAMDE BEDRIJFSUITKOMSTEN IN 1989	7
3.1 Groenteteelt in de open grond	7
3.2 Fruitteelt	8
3.3 Bloembollenteelt	10

BIJLAGEN

1. Raming van de resultaten per bedrijf, de arbeidsopbrengst en het ondernemersinkomen per ondernemer in gld. in de groenteteelt in de open grond in 1989 in vergelijking met de resultaten in 1988	12
2. Raming van de resultaten per bedrijf, de arbeidsopbrengst en het ondernemersinkomen per ondernemer in gld. in de fruitteelt in 1989 in vergelijking met de resultaten in 1988	13
3. Raming van de resultaten per bedrijf, de arbeidsopbrengst en het ondernemersinkomen per ondernemer in gld. in de bloembollenteelt in 1989 in vergelijking met de resultaten in 1988	14

1. Inleiding

Het doel van het onderzoek, waarover in het hierna volgende zal worden gerapporteerd, is inzicht te verkrijgen in de bedrijfseconomische resultaten van de groenteteelt in de open grond, de fruitteelt en de bloembollenteelt in 1989. Daar op dit tijdstip nog geen uitgewerkte LEI-boekhoudingen van de aan het rentabiliteits- en financieringsonderzoek deelnemende bedrijven beschikbaar zijn, moeten de resultaten worden geraamd. Tot de gehanteerde bronnen behoren algemene statistische gegevens (CBS, lijke).

In de verwachte resultaten op tuinbouwbedrijven het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en het tuinbouwbedrijfsleven. teteelt in de open grond, en voor de fruitteelt llenteelt is per bedrijf het geraamde netto- - zijnde het verschil tussen opbrengsten en en. Het netto-bedrijfsresultaat is tevens per gedrukt. Daarnaast is de arbeidsopbrengst en omen per ondernemer vermeld. De arbeidsop- emer is samengesteld uit het netto-bedrijfsre- i met de berekende vergoeding voor de handenar- mer. Het ondernemersinkomen omvat de arbeids- idernemer vermeerderd met het saldo van de be- ilde rente. ite kostensoorten, de opbrengst en het netto- ijn tenslotte ook per eenheid teeltoppervlakte

De uitleentermijn van deze publikatie(s)

1991
loopt tot
Wij verzoeken u de publikatie(s) vóór deze datum goed verpakt en voldoende gefrankeerd terug te zenden. U kunt ook contact met ons op nemen over mogelijke verlenging van de uitleentermijn (tel. 070 - 614161 - t. 134).

2. Berekeningswijze van de geraamde bedrijfsuitkomsten

De ramingen zijn uitgevoerd aan de hand van de kosten- en opbrengstenontwikkelingen die in 1989 ten opzichte van 1988 zijn opgetreden. De voorlopige cijfers van de bedrijfsuitkomsten in 1988 hebben hierbij mede als uitgangspunt gediend.

In de berekeningen is betrokken een aantal landelijke gegevens, zoals omvang van de betaalde arealen, veilingaanvoeren, exportgegevens en prijsniveaus van de belangrijkste vollegrondsgroente-, fruit- en bloembollengewassen (bronnen: CBS, PGF en PVS).

De ramingen van de kosten zijn gebaseerd op de gemiddelde prijsstijgingen van de afzonderlijke kostensoorten in 1989. Hierbij is tevens rekening gehouden met veranderingen in de verbruikte hoeveelheden.

De duurzame produktiemiddelen worden gewaardeerd op basis van de nieuwwaarde. Dit vormt tevens het uitgangspunt voor de vaststelling van de afschrijvings- en rentekosten van de duurzame produktiemiddelen.

Bij de berekening van de rente over het in de slijtende duurzame produktiemiddelen geïnvesteerde vermogen is een rentevoet van 7% aangehouden (1988 6%). Over het in de grond geïnvesteerde vermogen is 2½% en voor de vlottende middelen is eveneens 7% (in 1988 6%) rente berekend. De kosten van de handenarbeid van de ondernemer en de meewerkende gezinsleden zijn op CAO-basis (inclusief werkgeversaandeel in de sociale lasten) gewaardeerd. In de berekende arbeidskosten van de ondernemer is geen beloning voor leiding en toezicht opgenomen.

Zowel bij de berekening van de kosten als van de opbrengsten is rekening gehouden met veranderingen in de gemiddelde bedrijfsstructuur, waardoor de aandelen van de verschillende kostenfactoren kunnen wijzigen. Dit heeft tot gevolg dat de procentuele kostenstijging per bedrijf kan afwijken van die per eenheid van oppervlakte. Ook met de opbrengstmutatie kan dit het geval zijn.

3. De geraamde bedrijfsuitkomsten in 1989

3.1 Groenteteelt in de open grond

Opbrengsten

In 1989 was het areaal groentegewassen in de open grond vrijwel gelijk aan dat in 1988 (bron: CBS-meitelling en CBS-augustus/september steekproef).

De geldswaarde van de geveilde produkten van de oogst 1989/'90 bedroeg 10 tot 15% meer dan in voorgaand seizoen. Deze omzetsijging is toe te schrijven zowel aan hogere prijzen (7%) als grotere produktie. Voor de sector als geheel geldt op basis van het voorgaande ook een stijging van het gemiddelde produktiepeil in kilo per ha. Voor de individuele gewassen wijkt de situatie soms erg af van het gemiddelde beeld met betrekking tot de behaalde opbrengstcijfers.

Het beteelde areaal van de meeste gewassen die voorkomen op de gespecialiseerde bedrijven is gelijk aan (aardbei, andijvie, sla, prei, witlof) of kleiner (augurk, sluitkool, spruiten) dan in 1988. Een uitzondering vormen bloemkool, peen en spinazie waarvan het areaal toenam.

Met betrekking tot het prijspeil zijn er ook verschillen tussen gewassen: de meeste gewassen geven een betere prijsvorming te zien dan in voorgaand seizoen (met name aardbei, prei, spruiten), maar bloem-, sluitkool en peen noteerden duidelijk lager.

Ten aanzien van het opbrengstbedrag per ha geeft een aantal belangrijke gewassen een flinke verbetering te zien (aardbei, augurk, sluitkool, sla, prei, en spruiten); een daling vindt plaats bij bijvoorbeeld bloemkool en peen.

Op grond van bovenstaande ontwikkelingen wordt voor de steekproefbedrijven van het rentabiliteits- en financieringsonderzoek in de groenteteelt in de open grond in 1989 een toename van de opbrengst groenten verwacht van circa 13%. Hierbij is uitgegaan van een stabiele gemiddelde teeltoppervlakte per bedrijf.

Kosten

Op grond van de ontwikkeling van de hoeveelheden en de prijzen van de ingezette produktiemiddelen is ten opzichte van het voorgaande jaar in 1989 een toename van de totale kosten te verwachten van circa 8%.

Voor de belangrijkste kostencategorie arbeid wordt een stijging van circa 6% verwacht. Zowel de hoeveelheid ingezette arbeid als ook de gemiddelde beloningsvoet per gewerkt uur laten enige stijging verwachten.

Bij de afleveringskosten wordt gelet op de opbrengstontwikkeling een duidelijke stijging (7%) verwacht; verder worden kostenstijgingen geraamd bij de duurzame produktiemiddelen (11%), bij materialen (6%) en bij de groep overige kosten (7%). De toename bij de jaarkosten van duurzame produktiemiddelen wordt mede veroorzaakt door het hanteren van een hogere ingecalculerde rentevoet.

Bedrijfsuitkomsten

De totale bedrijfsopbrengsten (inclusief de berekende aanwas van vaste plantopstanden en de overige (niet-groenten) opbrengsten) zullen vermoedelijk circa 12% hoger zijn dan in 1988.

Met deze verwachtingen van hogere opbrengsten en kosten wordt enige verbetering verwacht van de bedrijfsuitkomsten. Het gemiddeld verlies wordt geraamd op 22% van de kosten (1988 25% verlies). Per ha groenteteelt in de open grond betekent dit een verbetering van f 500,- tot een verlies van f 10.500,- per ha. De arbeidsopbrengst en het ondernemersinkomen per ondernemer worden becijferd op gemiddeld f 14.600,- en f 23.700,- (vorig jaar f 9.500,- respectievelijk f 17.200,-).

De uitkomsten van de groentebedrijven zijn weergegeven in bijlage 1.

3.2 Fruitteelt

Opbrengsten

De ontwikkelingen in de arealen van appel en peer geven in 1989 eenzelfde beeld te zien als in 1988: een lichte uitbreiding bij de appels en een geringe afname bij de peren.

Het appelareaal dat jarenlang een teruggang te zien gaf tot circa 15000 ha in 1986, is na de doorbreking van de negatieve trend in 1987 ook in 1989 weer enigszins verder uitgebreid tot bijna 16000 ha in 1989. Sinds 1987 beliepen de aanplantactiviteiten van nieuwe appelbeplantingen circa 2000 ha per jaar, tegen een gerooide areaal van oude beplantingen dat een paar honderd ha kleiner is (respectievelijk circa 1850, 1700 en 1500 ha in 1987/88/89). De netto-toename van het appelareaal bedraagt in 1989 3%. In de laatste jaren is per jaar circa een zevende tot een achtste deel van het areaal appels vernieuwd.

Bij de peren resulteerde een vrij beperkte nieuwe aanplant van ruim 200 ha, evenals in 1987 en 1988, in een lichte netto-afname van het areaal met 2% per jaar.

Het gerooide areaal lag in de laatste jaren rond de 300 ha per jaar. Medio 1989 bedroeg het perenareaal 5000 ha. Het tempo van vernieuwing van perebeplantingen is aan de lage kant: niet meer dan 3 tot 4% per jaar.

De prognose van de opbrengst fruit gemiddeld per bedrijf in 1989/90 is gebaseerd op de landelijke prijs- en aanvoergegevens op de veilingen (bron PGF).

De produktie van appels wordt 8% hoger geraamd dan in het voorgaande seizoen (1988/89); met name de nieuwe rassen die de afgelopen jaren zijn aangeplant geven een snelle toename van de produktie te zien (Jonagold, Elstar).

Voor peren wordt een produktie verwacht die een kwart boven die van het vorig seizoen ligt. Met name Doyenne du Comice zal naar verwachting een belangrijke verbetering te zien geven.

De prijsvorming van de appels van de oogst 1989 is ondanks de wat grotere produktie voor alle rassen in totaliteit vergelijkbaar met die van de vorige oogst. Hoewel er ook in 1989/90 een kg-prijsverschil tussen de nieuwere en oudere appelrassen bestaat, wordt dit verschil in de loop der jaren steeds kleiner, mede als gevolg van het snel toenemende aanbod van nieuwe rassen. De prijs van Jonagold en Elstar was lager, en die van Golden Delicious en Goudreinette hoger dan in 1988/89. Cox noteerde lager bij groter aanbod. Bij peren ligt het gemiddelde prijspeil een tiende hoger dan dat in het voorgaande seizoen, dat met f 1,25 per kg al gunstig genoemd kon worden.

Op grond van deze prijs- en produktieverwachtingen wordt een omzetniveau geraamd voor 1989 dat 18% hoger ligt dan in het voorgaande jaar. De totale bedrijfsopbrengsten per bedrijf (inclusief berekende aanwas van plantopstanden en overige opbrengsten) zal vermoedelijk circa 10% hoger zijn dan in 1988.

Kosten

Op grond van de ontwikkeling van de hoeveelheden en de prijzen van de ingezette produktiemiddelen is ten opzichte van het voorgaande jaar in 1989 een toename van de totale kosten te verwachten met ruim 7% per bedrijf. Uitgaande van een gelijkblijvende oppervlakte pit- en steenvruchten gemiddeld per bedrijf, betekent dit ook per ha een kostenstijging van 7%.

Voor de belangrijkste kostensoort arbeid wordt circa 4% stijging van het kostenniveau per bedrijf verwacht; de gemiddelde arbeidskosten per uur stijgen met 4%, terwijl de inzet van arbeid onveranderd wordt verondersteld. Naast arbeid zijn ook bij de meeste andere kostensoorten lichte tot matige verhogingen te verwachten.

De relatief grotere produktie leidt tot hogere afleveringskosten (13%); materialen stijgen zeer weinig en de overige bedrijfskosten met 6%.

Ook voor 1989 wordt weer een voortzetting verondersteld van de aanplantactiviteiten. Door de vernieuwing van de aanplant in de afgelopen jaren zullen de jaarkosten van de beplantingen in 1989 verder toenemen. Ook de stijging van de ingecalculerde rentevoet draagt bij aan de aanzienlijke kostenstijging van 15%.

Ook voor de jaarkosten van de gebouwen en machines en dergelijke wordt een verhoging verwacht (11%), als gevolg van enige investeringsactiviteit (vervanging) in dit deel van het productieapparaat enerzijds en de eerder genoemde stijging van de rentevoet anderzijds.

Bedrijfsuitkomsten

Met deze verwachtingen van hogere opbrengsten (10%) en hogere kosten (7%) zullen de bedrijfsuitkomsten in 1989 wat hoger zijn dan in 1988. Het gemiddelde verlies wordt geraamd op 16% van de kosten (1988 minus 18%). Met 1989 wordt weer een jaar toegevoegd aan de reeks vanaf 1984 met een verliespercentage dat wordt geschreven met 2 cijfers. In elk van deze jaren vormt de opbrengst van de gespecialiseerde fruitteeltbedrijven een onvoldoende beloning voor de ingezette produktiemiddelen. Het gemiddelde bedrijf leidt op basis van de gehanteerde maatstaven van bedrijfseconomische kosten en opbrengsten verlies. Toch is de inkomensvorming - gegeven de bestaande verhoudingen binnen de arbeids- en vermogensstructuur (eigen inbreng en door derden) - zodanig dat na aftrek van de inkomensbestedingen (belasting en privé) er nog steeds wordt bespaard, met andere woorden het eigen vermogen wordt jaarlijks nog enigszins versterkt.

Per ha pit- en steenvruchten bedraagt het verlies in 1989 circa f 6000,-. De arbeidsopbrengst en het ondernemersinkomen per ondernemer worden becijferd op gemiddeld f 14.000,- en f 40.700,- (vorig jaar f 9.000,- en f 30.900,-).

De uitkomsten van de fruitbedrijven zijn weergegeven in bijlage 2.

3.3 Bloembollenteelt

Opbrengsten

In 1989 was het areaal bloembollenteelt met circa 16700 ha slechts 1,5% groter dan in 1988. Ook in 1988 trad er al geen groei meer op. Hiermee is een einde gekomen aan een regelmatige groei van het areaal van circa 3-4% per jaar. In 1983 bedroeg het areaal nog slechts circa 14200 ha.

De bruto-produktiewaarde van bloembollen is geschat op 824 miljoen gulden, hetgeen ruim 5% meer is dan in 1988. De omvang van de export van bloembollen in 1989 wordt zowel in geld als hoeveelheid 6% hoger geraamd dan in 1988. De gemiddelde stukprijs is onveranderd gebleven. De fysieke produktie per ha ligt op een 4 tot 5% hoger niveau dan in 1988. Op grond van bovenstaande ontwikkelingen wordt voor de steekproefbedrijven van het rentabiliteits- en financieringsonderzoek in de bloembollenteelt in 1989 een toename van de geldopbrengst bloembollen verwacht van circa 6%. Hierbij is uitgegaan van een gelijkblijvende teeltoppervlakte per bedrijf.

Kosten

Op grond van de ontwikkeling van de hoeveelheden en de prijzen van de ingezette produktiemiddelen is ten opzichte van het voorgaande jaar in 1989 een toename van de totale kosten te verwachten met 5% per bedrijf. Uitgaande van een onveranderde oppervlakte bloembollen gemiddeld per bedrijf, betekent dit een kostenstijging per ha van eveneens 5%.

Voor de belangrijke kostensoort arbeid wordt 5% stijging per bedrijf verwacht; de stijging van de gemiddelde arbeidskosten per uur is gesteld op 2%, en de verdere toename van de arbeidskosten is het gevolg van een grotere inzet van arbeid.

Voor de jaarkosten (afschrijving en rente) van de gebouwen, machines en de bloembollenkraam wordt ook een stijging verwacht (10%), vooral als gevolg van hogere rentekosten. Dankzij een verhoging van de ingecalculerde rentevoet stijgen de rentekosten met 16% tegen een stijging van de afschrijvingskosten met 4%.

Bij de meeste andere kostensoorten zijn in het algemeen kleinere verwachte verhogingen aangehouden.

Bedrijfsuitkomsten

De totale bedrijfsopbrengsten (inclusief de berekende aanwas van de bloembollenkraam en de overige (niet-bloembollen) opbrengsten) zullen vermoedelijk circa 6,5% hoger zijn dan in 1988.

Met deze verwachtingen van toegenomen opbrengsten en kosten wordt een beperkte verbetering verwacht van de bedrijfsuitkomsten. Het gemiddeld verlies wordt geraamd op 5% van de kosten (1988 6% verlies).

Per ha bloembollenteelt betekent dit een mutatie van f 700,- tot een verlies van f 3.900,- per ha.

De arbeidsopbrengst en het ondernemersinkomen per ondernemer worden becijferd op gemiddeld f 43.600,- en f 71.400,- (vorig jaar f 37.700,- respectievelijk f 61.100,-).

De uitkomsten van de bloembollenbedrijven zijn weergegeven in bijlage 3.

Bijlagen

BIJLAGEN

Bijlage 1. Raming van de resultaten per bedrijf, de arbeidsopbrengst en het ondernemersinkomen per ondernemer in gulden in de groenteteelt in de open grond in 1989 in vergelijking met de resultaten in 1988 1)

	Groenteteelt in de open grond in Nederland	
	1988	1989
Oppervlakte groente in de open grond gemiddeld per bedrijf (ha)	6,95	6,95
1. Uitkomsten		
a. per bedrijf		
kosten	310.900	335.100
opbrengsten	<u>234.500</u>	<u>262.300</u>
netto bedrijfsresultaat	-76.400	-72.800
idem per f 100,- kosten	-25	-22
b. per ondernemer		
arbeidsopbrengst	9.500	14.600
ondernemersinkomen	17.200	23.700
2. Uitkomsten per ha groente in de open grond		
Kosten:		
arbeid	19.200	20.300
rente	3.300	3.900
afschrijving	5.200	5.600
materialen	9.200	9.800
afleveringskosten	3.000	3.500
diverse kosten	<u>4.800</u>	<u>5.100</u>
Totale kosten	44.700	48.200
Opbrengsten:		
groente	29.800	33.800
aanwas vaste plantopstanden	600	600
overige opbrengsten	<u>3.300</u>	<u>3.300</u>
Totale opbrengsten	33.700	37.700
Netto bedrijfsresultaat	-11.000	-10.500

1) Voorlopige uitkomsten.

Bijlage 2. Rekening van de resultaten per bedrijf, de arbeidsopbrengst en het ondernemersinkomen per ondernemer in guldens in de fruitteelt in 1989 in vergelijking met de resultaten in 1988 1)

	Fruitteelt in Nederland	
	1988	1989
Oppervlakte pit- en steenvruchten gemiddeld per bedrijf (ha)	9,93	9,93
1. Uitkomsten		
a. per bedrijf		
kosten	339.500	364.600
opbrengsten	<u>278.300</u>	<u>307.000</u>
netto bedrijfsresultaat	-61.200	-57.600
idem per f 100,- kosten	-18	-16
b. per ondernemer		
arbeidsopbrengst	9.000	14.000
ondernemersinkomen	<u>30.900</u>	<u>40.700</u>
2. Uitkomsten per ha pit- en steenvruchten		
Kosten:		
arbeid	11.500	12.000
rente	4.600	5.400
afschrijving	5.400	5.800
materialen	6.000	6.200
afleveringskosten	3.200	3.600
diverse kosten	<u>3.500</u>	<u>3.700</u>
Totale kosten	<u>34.200</u>	<u>36.700</u>
Opbrengsten:		
fruit	18.100	21.500
aanwas vaste plantopstanden	6.400	6.300
overige opbrengsten	<u>3.500</u>	<u>3.100</u>
Totale opbrengsten	<u>28.000</u>	<u>30.900</u>
Netto bedrijfsresultaat	<u>-6.200</u>	<u>-5.800</u>
1) Voorlopige uitkomsten.		

Bijlage 3. Raming van de resultaten per bedrijf, de arbeidsopbrengst en het ondernemersinkomen per ondernemer in guldens in de bloembollenteelt in 1989 in vergelijking met de resultaten in 1988 1)

	Bloembollenteelt in Nederland	
	1988	1989
Oppervlakte bloembollen gemiddeld per bedrijf (ha)	7,97	7,97
1. Uitkomsten		
a. per bedrijf		
kosten	580.300	610.500
opbrengsten	<u>543.200</u>	<u>579.100</u>
netto bedrijfsresultaat	-37.100	-31.400
idem per f 100,- kosten	-6	-5
b. per ondernemer		
arbeidsopbrengst	37.700	43.600
ondernemersinkomen	61.100	71.400
2. Uitkomsten per ha bloembollen		
Kosten:		
arbeid	21.300	22.300
rente	8.800	10.200
afschrijving	7.200	7.500
materialen	22.700	23.100
afleveringskosten	4.100	4.300
diverse kosten	<u>8.700</u>	<u>9.200</u>
Totale kosten	72.800	76.600
Opbrengsten:		
bloembollen	59.000	62.600
aanwas bloembollenkraam	-900	0
overige opbrengsten	<u>10.100</u>	<u>10.100</u>
Totale opbrengsten	68.200	72.700
Netto bedrijfsresultaat	-4.600	-3.900

1) Voorlopige uitkomsten.